

SHODA

Blanka Nečesaná, Lubomír Giesl

4 komponenty shody (Corbett 2006)

- **Controller (kontrolér, regulátor)** – objekt nebo subjekt
- **Target (cíl)** – v čem se objevuje shoda, v případě ZJ sloveso
- **Domain** – věta, ve které se v syntaxi objevuje shoda
- **Feature (rys)** – číslo, osoba

Shoda osoby

- First person
    - já, pro mě,...
    - znakovající osoba
    - artikulován na hrudi, směrem ke znakovajícímu
  - Non-First person
    - oni, jejich, tvoje,...
    - osoby, které nejsem já
    - artikulován v prostoru před znakovajícím
- ROZDÍL JE Tedy V ARTIKULAČNÍM PROSTORU

Jednoduchá shoda (Single agreement)

- Sloveso se shoduje s jedním argumentem – rozdíl v je orientaci ruky

▪ ~~Př.~~ Já mám.

First person subjekt

Ty máš.

Non – first person subjekt

- **Subjekt** → **objekt (N-FP)**

- Někdo (např. já) ovlivňuje konkrétní osobu/osoby

- **Subjekt** → **objekt (FP)**

- Někdo ovlivňuje mě

Dvojitá shoda (Double agreement)

- Shoda slovesa se dvěma argumenty – Subjekt + (nepřímý) objekt
  - Orientace ruky: špičky prstů, dlaň → objekt
zápěstí, horní část ruky → subjekt
  - např.: [Ignorovat](#)
  - <https://www.spreadthesign.com/cs.cz/search/> -> „ovlivnit“
- Zpáteční slovesa (Backwards verbs)
  - Sloveso je realizováno od objektu směrem k subjektu
  - např. [Kopírovat](#), [Ukrást](#)
- Některá slovesa vyjadřují pouze jednoduchou shodu → počáteční kontakt s tělem

Fonologické formy shody u sloves – pro oba druhy shody

- Změna orientace rukou – [Mít](#) (N-FP), [Mám](#) (FP)
- -> **změna orientace rukou**

- Změna směru pohybu – [Vrátit](#), [Vrátit mi](#)
- -> **změna směru pohybu**

- -> **změna orientace rukou + změna směru pohybu**
- ?

Kanonická shoda

- Prototypická shoda – standardní výskyt shody
- **4 Corbettova kritéria, kdy „controller“ determinuje shodu**
  - **1** – „Controller“ je v určitém místě znakovacího prostoru, na něj navazuje sloveso
  - **2** – „Controller“ je vždy objekt, výjimečně subjekt
  - **3** – „Controller“ nemá jasně daný slovní druh, ale nejčastěji podst. jm.(může být i přídavné jméno...)
  - **4** – „Controller“ musí být přítomný -> v ZJ nemusí – mohl zaznít již v předchozích větách, už může být „posazený“ do prostoru, kritérium NESPLŇUJE

Kánonická shoda

- **3 Corbettova kritéria, kdy „domain“ determinuje shodu**

- **1** – „domain“ je asymetrická = vztahy mezi controllerem a targetem jsou hierarchické
- **2** – controller i target se objevují v jedné větě
- **3** – „domains“ se objevují různě, v různých variantách

-> všechna kritéria ZJ splňuje

Číselná shoda

- Jednoduchá s. → Shoda s jedním argumentem → Controller + Target
- **Single agreement** → argument jako samostatná entita (osoba, jedna skupina) x Multiple form (několik osob, skupin)

Singular

Jednotné číslo

Single agreement

Druh shody

Číselná shoda

- **Plural form of agreement** - množná shoda
- Pouze pro objekt, nelze říct Jednotlivci (on, on, on) se zeptali mě.
  - Multiple form – referent většinou reprezentuje více entit
    - př. lidi ve skupině, přede mnou atd – Zeptal jsem se jich.
  - Exhaustive form - objekt odkazuje k více než dvěma entitám
    - Reduplikace singular form
    - Pečlivé rozdělení znaků na referenční body

Číselná shoda

- Dual form - Objekt odkazuje k dvěma entitám

- Tři způsoby produkce

1. Ruka míří k jednomu referenčnímu bodu, poté k druhému
2. Jedna ruka míří nejprve k jednomu referenčnímu bodu, druhá k druhému
3. Obě ruce se pohybují simultánně

DF+EF pro subjekt i objekt, ale ne zaráz

Pokud jsou argumenty množné, singular agreement pro subjekt a plural pro objekt

Kanonická shoda

- **3 kritéria pro „feature“ (rysy) dle Corbetta**

- **1** - Jsou rysy lexikální či ne?
  - V ZJ ano, možná výjimka non-first person? (nulový morfém)
- **2** - Mají rysy odpovídající hodnoty? - NESPLŇUJE
  - Počet objektů/subjektů neodpovídá počtu znaků
  - Např. „oni“ je realizováno jedním pohybem ruky
  - controller = lexikální znak (např. babička), N-FP = nulový morfém (ukazování do prostoru) -> ani prostor se nemusí shodovat
- **3** - Je možné vybrat rys?
  - ne, „controllers“ mají určité vlastnosti, na kterých stojí sloveso v dané větě
    - controller determinátor

Shodová slovesa splňují 2 ze 3 kritérií pro kanonickou shodu – dle literatury

Slovesné třídy

- Shodová slovesa – [Mít](#), [Vrátit](#), [Ptát se](#),...
- Prostá slovesa – neobsahují shodu – [Znát](#), [Zapomenout](#), [Milovat](#),...
  - slovesa artikulovaná na těle – brání potenciální shodové formě X ne všechny
- Prostorová slovesa – využívání KLF – [Letět](#), [Řídit](#),...

? “Rozdíl mezi SS a PS není, jedná se o shodová a potenciálně shodová slovesa“ ?

Nerealizovaná shoda

- Nejsou přítomné všechny komponenty
- Shodová verze slovesa ve větě není plně realizována, prostá slovesa pracují s tím, co bylo již vyjádřeno, ukázáno atd.
- Stále lze ve větě rozeznat objekt/y či subjekt/y
  - Objekty nebo subjekty byly v promluvě představeny už dříve
  - Nemanuální složka – náklon hlavy, posturika, proxemika
  - Ukazování na jednotlivé referenční body
  - Výskyt znaků ve znakovém sledu SOV
  - Person Agreement Marker (PAM) – sám osobě nenes význam, např. Miluji TĚ
- Nemanuální složka se váže na objekt nebo subjekt, může pomoci mezi nimi rozlišovat

Mezijazykové srovnání

- Vlastnosti shody + rozlišení objektu a subjektu při nerealizaci shodového tvaru jsou napříč ZJ univerzální (Rathmann, Mathur 2005)
  - Kombinace:
    - FP singular subjekt → NFP singular objekt (Já → Ty)
    - NFP singular subjekt → FP singular objekt (Ty → Já)
    - NFP singular subjekt → NFP singular objekt (Ty → On)
    - FP singular subjekt → NFP plural objekt (Já → Oni)
    - NFP singular subjekt → FP plural objekt (Ty → My)
    - NFP singular subjekt → NFP plural objekt (Ty → Oni)

Mezijazykové srovnání

- Nejčastější typy shody

(2a)	(2b)	(2d)	(2e)
addressee signer	addressee signer	addressee signer	addressee signer
first sg subj, non-first sg obj	non-first sg subj, first sg obj	first sg subj, non-first pl obj	non-first sg subj, first pl obj
'I to you'	'you to me'	'I to y'all'	'you to us'

Pět skupin sloves, které se objevují na základě několika pravidel

1. Vyskytují se ve všech čtyřech případech shod
2. Vyskytují se ve všech čtyřech případech shod s výjimkou 2d
3. Slovesa u jednotného čísla
4. Jen u NFP jednotné formy
5. Nejsou shodovými slovesy

Mezijazykové srovnání

- Subjekt a objekt lze z věty rozpoznat napříč ZJ, i když nejsou manuálně vytvořeny
- Bez ohledu na podobnosti a rozdíly, každý ZJ má svůj vlastní, vnitřně konzistentní, systém pro realizaci shodových forem

Kánonická shoda

- **4 kritéria pro „target“ (cíl) dle Corbetta**

- **1** – „target“ je vázaný morfém, nestojí samostatně, povinný
- **2** – „target“ pracuje s prostorem, kde je asociován S/O
- **3** – i když není ve větě „controller“, stále se vyskytuje „target“ a shoda je realizována
- **4** – pokud se vyskytnou 2 „targets“ na jednom slovesu -> každý má svůj „controller“

2 skupiny sloves, které mají „target“ formu

- Slovesa, u kterých se vyskytují 2 „targets“ = cíle
  - 1. Slovesa, která mění svůj směr pohybu (ne orientaci)
  - 2. Slovesa, která mění orientaci + jejich dlaně směřují od sebe
    - př. sloveso eng „abandon“

= „target forms“

Nemanuální formy shody

- Simultánně se slovesem
  - Pohled očí
  - Náklon hlavy
- Studie – Thompson, Emmorey, Kluender „Eye-tracking study“ 2006
  - Predikce: u prostých sloves jde shodu realizovat nemanuálními komponenty
  - Studie: 8 obrázků -> vymyšlení příběhu respondenty -> použít 26 sloves různých druhů
  - Výsledek: 74 % výskytu nemanuálních komponentů u shodových sloves, 11 % u prostých sloves

Zdroje

- Mathur, G., & Rathmann, C. (2010). **Verb agreement in sign language morphology**. In D. Brentari (Ed.), *Sign Languages* (Cambridge Language Surveys, pp. 173-196). Cambridge: Cambridge University